

ISSN: 1896-4087

<http://dx.doi.org/10.21784/ZC.2020.020>

WERONIKA MĘTLEWICZ

Państwowa Uczelnia Zawodowa we Włocławku

Pozycja ustrojowa Europejskiego Banku Centralnego i jego rola w kreacji pieniądza

**The political/system position of the European Central Bank
and its role in money creation**

Streszczenie:

Europejski Bank Centralny (EBC) pełni bardzo ważne funkcje w celu ustabilizowania i pobudzania gospodarki. Monitoruje rynek i w celu stałej kontroli reguluje ilość pieniądza w obiegu. W sytuacjach, które wymagają interwencji stosuje odpowiednie instrumenty. Celem pracy jest przedstawienie roli Europejskiego Banku Centralnego w procesie kreacji pieniądza w gospodarce i instrumentów, które może w tym celu wykorzystać. W pracy przedstawiono informacje teoretyczne ukazujące rolę Banku Centralnego w kreacji środków pieniężnych w gospodarce oraz przeanalizowano podstawowe dane faktograficzne ukazujące ten mechanizm w praktyce.

Słowa kluczowe: Bank Centralny, instrumenty polityki pieniężnej kraju, kreacja pieniądza

Abstract:

European Central Bank performs/plays very important functions/roles in the country, using appropriate tools to stabilize and stimulate the economy. It monitors the market and regulates the amount of money in circulation for/as a means of permanent monitoring/control. In situations that require intervention, the appropriate instruments are used. The aim of the essay is to present the role of the Central Bank in the process of money creation in the economy and instruments that it can use for this purpose. The essay presents theoretical information/study showing the role of the Central Bank in creating cash in the economy and analyzed/the analysis of the basic factual data showing this mechanism in practice/showing how the mechanism works.

Keywords: Central Bank, instruments of monetary policy of the country, creation of money

1. Wstęp

Europejski Bank Centralny (EBC) to jedna z najważniejszych instytucji Unii Europejskiej, której powstanie wiąże się z dążeniem do coraz ściślejszej integracji państw członkowskich w dziedzinie gospodarczej. EBC pełni doniosłą rolę w kształtowaniu i realizacji polityki pieniężnej Unii Europejskiej, zwłaszcza w obrębie strefy euro. EBC jest najistotniejszym elementem jest Europejskiego Systemu Banków Centralnych (ESBC)¹, który tworzą – obok EBC – centralne banki państw członkowskich UE. Narodowe banki państw członkowskich, których pieniądzem jest euro tworzą zaś wraz z EBC Eurosystem².

Podstawowym celem systemu jest między innymi utrzymanie stabilności cen. Mimo sporego znaczenia, EBC pozostaje wciąż jedną z tych instytucji unijnych, o których wiedza nie ma powszechnego charakteru. Literatura naukowa w większym stopniu swą uwagę poświęca pozostałym instytucjom unijnym, rezerwując niewielkie miejsce dla problematyki związanej z funkcjonowaniem EBC i ESBC.

Z tego względu przedmiotem niniejszej pracy uczyniono analizę roli EBC w kreacji pieniądza w gospodarce. Praca składa się z dwóch części poświęconych kluczowym zagadnieniom związanym z funkcjonowaniem Europejskiego Banku Centralnego. Część pierwsza zawiera informacje ogólne na temat EBC. Omówiony został Europejski System Banków Centralnych (ESBC), wskazane zostały cele Eurosystemu. Część druga została poświęcona szczegółowej analizie zadań EBC w kreacji pieniądza w gospodarce.

¹ R. Wierzba, *Europejski Bank Centralny* [w:] R. Kokoszcyński, B. Pietrzak (red.), *Bankowość centralna od A do Z*, Warszawa 2016, s. 99.

² *Europejski Bank Centralny, Eurosystem, Europejski System Banków Centralnych*, https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/escb_pl.pdf?429bca990573a9492ccc7d02f33636db [dostęp: 3-07-2021]

2. Europejski Bank Centralny – informacje ogólne

2.1. Europejski System Banków Centralnych

Stosownie do treści Traktatu ustanawiającego Unię Europejską, Europejski Bank Centralny oraz krajowe banki centralne tworzą Europejski System Banków Centralnych w skrócie (ESBC). ESBC składa się więc z Europejskiego Banku Centralnego i krajowych banków centralnych państw członkowskich będących w składzie Unii Europejskiej. Nie jest w tym przypadku znaczącym fakt czy te państwa wprowadziły euro.

ESBC rozpoczął swą działalność 1 stycznia 1999 roku, tj. z chwilą rozpoczęcia III etapu powstawania Unii Gospodarczej i Walutowej (UGW). „Powołanie Europejskiego Systemu Banków Centralnych (ESBC), składającego się z jednostki o znaczeniu centralnym: Europejskiego Banku Centralnego (EBC) oraz narodowych banków centralnych (NBC) państw członkowskich Unii Europejskiej (UE) stanowiło podstawę do utworzenia Unii Gospodarczej i Walutowej w skrócie UGW”³.

Ten unijny system banków kierowany jest przez organy decyzyjne Europejskiego Banku Centralnego (Rada Prezesów i Zarząd). Statut ESBC i EBC ustanawia Protokół nr 4 w sprawie Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego w sensie statutowym⁴. Każde państwo członkowskie jest zobowiązane do zapewnienia zgodności ustawodawstwa krajowego z Traktatami i Statutem ESBC oraz EBC.

Skomplikowany kształt organizacyjno-prawny ESBC wynika przede wszystkim z tego, że państwa, które weszły w skład unii walutowej, zachowują swoją samodzielną i odrębność, a także z tego, że przygotowania prawno-traktatowe unii walutowej musiały z jednej strony umożliwić powstanie unii walutowej

³ R. Wierzbna, *Europejski Bank Centralny...*, op. cit., s. 90.

⁴ Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 26.10.2012r., Protokół (Nr 4) w sprawie statutu Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego, https://www.ecb.europa.eu/ecb/access_to_documents/document/legal_act/shared/data/ecb.dr.leg2012_C326_230.pl.pdf?b08e3e33f555f431ffea14fa7c2bdd4 [dostęp: 3-07-2021]

obejmującej wszystkie kraje członkowskie Unii Europejskiej, z drugiej zaś strony dopuścić możliwość objęcia unią walutową – przynajmniej w początkowej fazie – tylko niektórych państw członkowskich UE⁵.

„ESBC” to hasło, które ustanawia ogniwa łączące EBC z krajowymi bankami centralnymi. Zadania które Traktat WE powierzył ESBC realizowane są konsekwentnie, według podziału uprawnień i celami systemu.

Za cel główny ESBC postawiono utrzymywanie stabilności cen⁶. Ma to wspierać cele polityki gospodarczej w Unii⁷. ESBC funkcjonuje w poszanowaniu zasady otwartej gospodarki rynkowej z wolną konkurencją, co sprzyja efektywnej alokacji zasobów według ustalonych zasad artykułu 119 Traktatu⁸. ESBC przyczynia się do zgodnego z uznaną praktyką wykonywania polityk prowadzonych przez władze w odniesieniu do nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i stabilności finansowego systemu⁹.

2.2. Cele Eurosystemu

Dla wspólnej waluty: „Zgodnie z Traktatem WE funkcje banku centralnego pełni Europejski System Banków Centralnych. System nie ma osobowości prawnej, a ze względu na różny poziom integracji w ramach UGW faktycznymi aktorami są EBC i banki centralne krajów

⁵ Ibidem, s. 6.

⁶ Art. 127 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej z 30.03.2010 roku (Dz.U. UE C83), <https://lexlege.pl/traktat-o-funkcjonowaniu-unii-europejskiej/art-127/> [dostęp: 3-07-2021]

⁷ Art. 3 ust. 1 Regulaminu Europejskiego Banku Centralnego o funkcjonowaniu Unii Europejskiej

⁸ Art. 119 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej z 30.03.2010 roku (Dz. U. UE C83), <https://lexlege.pl/traktat-o-funkcjonowaniu-unii-europejskiej/art-127/> [dostęp: 3-07-2021]

⁹ B. Niedzielski, *Instrumenty polityki pieniężnej stosowane przez EBC w ramach strefy euro*, „Forum Europejskie” 2007, nr 13, s. 108–116.

strefy euro. Banki te jako Eurosystem wypełniają podstawowe zadania ESBC¹⁰. Eurosystem jest więc częścią ESBC.

Pojęcie Eurosystemu zostało wprowadzone przez Radę Prezesów (najważniejszy organ decyzyjny ESBC i EBC) w listopadzie 1998 roku dla określenia tej części ESBC, która wykonuje zadania banku centralnego dla strefy euro (system bankowości centralnej strefy euro). Jednak dopiero Traktat lizboński wprowadził pojęcie Eurosystemu do prawa pierwotnego Unii.

Podstawowym celem Eurosystemu jako organu władzy monetarnej strefy euro jest utrzymanie stabilności cen i ochrona wartości euro oraz – w szerszym aspekcie – ochrona stabilności finansowej oraz wspieranie integracji finansowej w Europie. Eurosystem będzie istnieć obok ESBC, dopóki wszystkie państwa członkowskie UE nie przystąpią do strefy euro. Ponieważ decyzje EBC, np. w sprawie polityki pieniężnej, mają *de facto* zastosowanie jedynie do krajów strefy euro, to właśnie Eurosystem pełni kolegialnie funkcje bankowości centralnej dla tej strefy.

Wskazuje się trzy główne powody polityczne i gospodarcze, dla których dla euro ustanowiono cały system, nie tylko pojedynczy bank. Należą do nich:

- wybór banku centralnego dla całej strefy euro (prawdopodobne skupienie działalności w zakresie bankowości centralnej w jednym miejscu) nie znalazłoby akceptacji politycznej,
- powołanie Eurosystemu pozwala na wykorzystywanie doświadczenie poszczególnych krajowych banków centralnych, zachowuje ich porządek instytucjonalny, wiedzę ekspercką oraz możliwości operacyjne. Ponadto krajowe banki centralne nadal wykonują szereg zadań niezwiązanych z Eurosystemem,
- zasięg geograficzny strefy euro spowodował, że instytucje kredytowe miały punkt dostępu do bankowości centralnej w każ-

¹⁰ K. Czubocho M. Paszkowska., *Rola Europejskiego Banku Centralnego w integracji walutowej krajów członkowskich Unii Europejskiej*, „Finansowy Kwartalnik Finansowy” 2009, nr 4, s. 23.

dym państwie członkowskim. zróżnicowanie narodowościowe i kulturowe strefy euro, spowodowało, że instytucje krajowe (nie ponadnarodowe) są przygotowane najbardziej profesjonalnie do pełnienia funkcji łącznika z Eurosystemem.

Konstrukcja Eurosystemu opiera się na istniejących strukturach banków centralnych i respektuje narodowościowe oraz kulturowe zróżnicowanie strefy euro¹¹. Jednocześnie fakt, że krajowe banki centralne są jednostkami autonomicznymi sprzyja wymianie doświadczeń i przejmowaniu najlepszych praktyk, stwarzając tym samym możliwość poprawy wydajności oraz zarządzania Eurosystemem.

W styczniu 2005 r. banki centralne z Eurosystemem uzgodniły dokument opisujący jego misję, a także wspólną interpretację założeń strategicznych i zasad organizacyjnych, sprzyjających sprawnej i skutecznej realizacji zadań Eurosystemu.

3. Kreacja pieniądza w gospodarce przez EBC

3.1. Kierowanie polityką pieniężną

Polityka pieniężna EBC jest zorientowana na utrzymanie stabilności cen:

Aby jednak cel ten mógł być przedmiotem polityki pieniężnej niezbędne było jego doprecyzowanie i wyrażenie w postaci liczbowej. Dlatego Rada Prezesów przyjęła, że stabilność cen jest utrzymana, jeżeli roczne tempo wzrostu zharmonizowanego indeksu cen konsumpcyjnych (HIPC) w strefie euro jest niższe niż 2%. Rada Prezesów przyjęła jednocześnie, że zamierza utrzymać stopę inflacji w średnim okresie na poziomie nieco niższym od 2%. Kwantyfikacja celu głównego ESBC czyni politykę pieniężną bardziej przejrzystą, a jednocześnie stanowi swoistą kotwicę, dzięki której zostają ograniczone oczekiwania inflacyjne przedsiębiorstw, ludności i innych uczestników życia gospodarczego¹².

¹¹ Art. 282 ust. 1 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej z 30.03.2010 roku, (Dz. U. UE C 83), <https://lexlege.pl/traktat-o-funkcjonowaniu-unii-europejskiej/art-282/> [dostęp: 3-0-2021]

¹² M. Klimontowicz (red.), *Bankowość dla praktyków. Europejski Certyfikat Bankowca EFBC*, Gdańsk-Katowice-Warszawa 2010, s. 78.

Zmienne ekonomiczne i finansowe, będące przedmiotem analizy, to przede wszystkim: ewolucja wielkości produkcji globalnej i jej składników, globalny popyt i jego elementy, polityka budżetowa, sytuacja na rynku finansowym i na rynku pracy, szeroka gama cen i kosztów, ewolucja kursu walutowego oraz sytuacja gospodarcza w innych krajach.

System całościowej analizy zagrożeń stabilności cen w EBC składa się z dwu elementów, nazywanych filarami strategii polityki pieniężnej: analizy ekonomicznej i analizy pieniężnej. Analiza ekonomiczna przeprowadzana w ramach pierwszego filaru dotyczy zagrożeń stabilności cen występujących w krótkim i średnim okresie.

W ramach tej analizy dużą wagę przywiązuje się do szoków gospodarczych, ich wpływu na koszty i ceny oraz do krótko- i średnioterminowych perspektyw rozprzestrzeniania się ich skutków. Analiza pieniężna przeprowadzana w ramach drugiego filaru dotyczy zagrożeń stabilności cen występujących w średnim i długim okresie. Opiera się ona na ścisłym związku, w średnim i długim okresie, pomiędzy ilością pieniądza w obiegu a poziomem inflacji. W analizie tej uwzględnia się wiele wskaźników pieniężnych¹³.

Dla przeprowadzania swoich operacji, EBC i krajowe banki centralne mają możliwość otwierania rachunków bankowych instytucjom kredytowym, organom publicznym i innym uczestnikom rynku oraz akceptować aktywa, w tym zdematerializowane papiery wartościowe, na rachunku bieżącym.

Żeby osiągnąć cele ESBC i wykonywać swe zadania EBC i krajowe banki centralne mają możliwość:

- dokonywać odpowiednio zabezpieczonych operacji kredytowych z instytucjami kredytowymi oraz innymi uczestnikami rynku¹⁴,

¹³ Ibidem, s. 79–80.

¹⁴ Art. 18 Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 26.10.2012r., Protokół (Nr 4) w sprawie statutu Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego,
https://www.ecb.europa.eu/ecb/access_to_documents/document/legal_act/shared/

- dokonywać operacji na rynkach finansowych w formie kupna i sprzedaży bezwarunkowej (na rynku kasowym i terminowym), lub z zastrzeżeniem prawa odkupu, oraz udzielając i zaciągając pożyczki wyrażone w wierzytelnościach i papierach zbywalnych w euro czy innych walutach, albo w odniesieniu do metali szlachetnych,

EBC narzuca koncepcje ogólnych zasad dokonywania przez niego lub przez krajowe banki centralne operacji otwartego rynku i operacji kredytowych, w tym także ogłaszania warunków, na jakich można dokonywać przedstawione operacje.

Realizując cele polityki pieniężnej, EBC może żądać od instytucji kredytowych państw członkowskich utrzymywania obowiązkowych rezerw na rachunkach EBC i krajowych banków centralnych. Reguły dotyczące obliczania i określania wymaganych rezerw obowiązkowych mogą być ustalane przez Radę Prezesów. Jeśli zaś zaistnieje niestosowanie się do tych wymagań EBC jest uprawnione pobierać odsetki karne oraz nakładać inne sankcje o porównywalnym skutku. Dlatego Rada, zgodnie z procedurą przewidzianą w artykule 41, ustala podstawę dla rezerw obowiązkowych oraz dopuszczalne maksymalne proporcje pomiędzy tymi rezerwami a ich podstawami¹⁵.

Natomiast Rada Prezesów większością dwóch trzecich oddanych głosów, może zdecydować o zastosowaniu innych operacyjnych metod kontroli pieniężnej, jakie są dla niej stosowne. Rada, określa zakres powyższych metod, jeżeli nakładają one zobowiązania na osoby trzecie.

[data/ecb.dr.leg2012_C326_230.pl.pdf?b08e3e33f5555f431ffea14fa7c2bdd4](https://www.ecb.europa.eu/data/ ECB/dr/leg2012_C326_230.pl.pdf?b08e3e33f5555f431ffea14fa7c2bdd4) [dostęp: 3-07-2021].

¹⁵ Na podst. Art. 19 Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 26.10.2012 r., Protokół (Nr 4) w sprawie statutu Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego, https://www.ecb.europa.eu/data/ ECB/dr/leg2012_C326_230.pl.pdf?b08e3e33f5555f431ffea14fa7c2bdd4 [dostęp: 3-07-2021].

EBC i krajowe banki centralne mogą funkcjonować, jako agenci skarbowi na rzecz wymienionych jednostek.

Według zasad artykułu 123 Traktatu o funkcjonowaniu UE zakazane jest udzielanie przez EBC lub krajowe banki centralne pożyczek na pokrycie deficytu lub też innych kredytów instytucjom, organom lub jednostkom organizacyjnym UE, rządowi centralnemu, władzom regionalnym, lokalnym lub innym władzom publicznym, innym instytucjom lub przedsiębiorstwom publicznym państw członkowskich, jak również nabywanie bezpośrednio od nich przez EBC lub krajowe banki centralne ich papierów dłużnych.

Postanowienia powyższego artykułu nie są stosowane do publicznych instytucji kredytowych, które, w ramach utrzymywania rezerw przez banki centralne, korzystają ze strony krajowych banków centralnych i EBC z takiego samego traktowania, jak instytucje kredytowe w formie prywatnej.

Bank Centralny ma prawo do wprowadzenia nowych pieniędzy do gospodarki zakupując aktywa finansowe lub udzielając pożyczek dla instytucji finansowych. Monitoruje i kontroluje ilość pieniądza w gospodarce poprzez mierzenie agregatów pieniężnych takich jak M2 czy M3 i stosowanie odpowiednich instrumentów finansowych. Bank centralny jest odpowiedzialny za prowadzenie polityki pieniężnej i polityki kursowej¹⁶. Dzięki temu, że funkcjonuje system rezerw częściowych, pieniądz, kreowany jest również przez banki komercyjne między innymi w formie udzielania kredytów bankowych swoim klientom. Pieniądz ten, traktowany jest w ten sam sposób co gotówka. Jest tylko jeden sposób na całkowite zwiększenie wartości nominalnej pieniądza bezgotówkowego banków komercyjnych, a mianowicie zwiększyć zadłużenia w bankach. Każda spłata rat kapitałowych jest równoważna trwałemu wycofaniu pieniądza o takiej samej wartości nominalnej z obiegu gospodarczego. Odsetki od długu traktowane są jako przychód banku i wchodzi ponownie do obiegu gospodarczego, jako jego wy-

¹⁶ J. Śliwa, *Finanse. Podręcznik dla studentów studiów licencjackich*, Warszawa 2011, s. 32.

datki. W sytuacjach kryzysowych stosuje się poluzowanie polityki pieniężnej. Wiąże się to ze znacznym powiększeniem bazy monetarnej przez bank centralny, przez zakup aktywów, których zwykle nie kupuje.

Bank centralny na ogół prowadzi operacje otwartego rynku poprzez zakup krótkoterminowych obligacji rządowych lub zagranicznych. W czasie kryzysu finansowego, może także podjąć się zakupu innych rodzajów aktywów finansowych. Bank centralny ma prawo do zakupu akcji, długoterminowych obligacji rządowych, papierów wartościowych zabezpieczonych wierzytelnościami, obligacji firmowych, a nawet może udzielać pożyczek komercyjnych. Zamierzeniem jest ożywienie rozwoju gospodarczego poprzez zwiększenie płynności i promowanie akcji kredytowej, nawet, kiedy stopy procentowe osiągną tak niski poziom, że ich dalsze obniżanie jest niemożliwe. Kreacja pierwotna to proces przebiegający w banku centralnym, polegający na udzielaniu kredytów bankom komercyjnym oraz emitowaniu przez bank centralny pieniądza gotówkowego. Udzielenie kredytu nie jest dla banku centralnego wydatkiem - nie korzysta on w tym celu ze środków w nim zdeponowanych, ale tworzy nowy pieniądz. Mówiąc o pierwotnej kreacji pieniądza należy wspomnieć o rodzajach rachunków bankowych. Wyróżniamy następujące rodzaje rachunków bankowych¹⁷:

- **Rachunki rozliczeniowe:**

Rachunki bieżące – mają podstawowe znaczenie dla podmiotów gospodarczych. Wpływają na nie należności od odbiorców za sprzedawane towary i świadczone usługi, podejmowane są z nich środki na wypłatę wynagrodzeń, pokrywane zobowiązania wobec dostawców itp.

Rachunki pomocnicze – służą do przeprowadzania rozliczeń za pośrednictwem innych banków niż bank prowadzący rachunek bieżący lub do dokonywania operacji w ściśle określonym celu.

- **Rachunki lokat terminowych** służą do przechowywania środków pieniężnych przez okres wynikający z umowy zawartej z bankiem. Korzystają z nich przedsiębiorstwa obywające się bez kredytów, lo-

¹⁷ W. Jaworski, Zawadzka Z., *Bankowość, podręcznik akademicki*, Warszawa 2007, s. 80.

kując na nich wolne środki. Zachęca je do tego oprocentowanie wyższe niż na rachunkach bieżących.

- **Rachunki oszczędnościowe** są prowadzone dla osób fizycznych, dla szkolnych kas oszczędności i pracowniczych kas zapomogowo-pożyczkowych. Dowodem zawarcia umowy takiego rachunku jest książeczka oszczędnościowa lub inny dokument imienny. Rachunków tych nie wolno wykorzystywać do rozliczeń związanych z działalnością gospodarczą.
- **Rachunki powiernicze** – prowadzone są na podstawie odrębnej umowy. Środki pochodzą wyłącznie od osób trzecich, które powierzą je posiadaczowi rachunku na podstawie zawartej z nim odrębnej umowy powierniczej.

Kreowanie nowego pieniądza odbywa się poprzez udzielanie kredytu przez banki komercyjne różnym podmiotom gospodarczym. Działalność kredytowa banków możliwa jest dzięki posiadanym przez nie zasobom pochodzącym ze źródeł takich, jak:

- zdeponowane w bankach wkłady,
- środki własne banku,
- pożyczki zaciągane w banku centralnym,
- pożyczki zaciągane na rynku międzybankowym.

W omawianym procesie wyróżnia się etapy:

- *utworzenie wkładu pierwotnego* – przekształcenie pieniądza gotówkowego w pieniądź bezgotówkowy. Zmiana ta nie wpływa na ilość pieniądza w obiegu, gdyż nastąpiła jedynie zamiana formy pieniądza.
- *utworzenie wkładu pochodnego* – transakcja polegająca na udzieleniu pożyczki klientowi z tej części wkładów, która nie musi być przetrzymywana w formie rezerwy obowiązkowej. Kredyt udostępnia się klientowi poprzez otwarcie na jego rzecz rachunku z wkładem do jego dyspozycji (wkład pochodny)¹⁸.

¹⁸ J. Śliwa. *Finanse. Podręcznik dla studentów...*, op. cit., s. 44.

W czasie stabilizacji gospodarczej banki nie muszą trzymać w skarbcu całej zgromadzonej w postaci wkładów gotówki. Klienci dokonują wpłat i wypłat na przemian i wystarczy tylko stosunkowo niewielka rezerwa gotówkowa, aby zrealizować wszystkie ich dyspozycje. Resztę środków banki mogą spożytkować udzielając kredytu przedsiębiorstwom lub indywidualnym osobom, zarabiając na tej transakcji. Pożyczone sumy wracają do banków, w postaci wpłat na rachunki i mogą służyć do udzielenia kolejnej pożyczki.

3.2. Przeprowadzanie operacji walutowych

Jednym z podstawowych zadań EBC jest przeprowadzanie operacji walutowych i zarządzanie rezerwami walutowymi. Operacje te ściśle wiążą się z utrzymywaniem stabilności cen w strefie euro. Kurs euro względem innych walut wywiera bowiem duży wpływ na poziom cen dóbr i usług eksportowanych przez kraje należące do UGW oraz na poziom cen i usług importowanych przez te kraje. Chociaż:

poziom kursu euro względem innych walut nie jest celem polityki pieniężnej EBC (przyjęto, że będzie on miał charakter płynny, kształtując się pod wpływem popytu i podaży), jednak nie oznacza to, że EBC nie przeprowadza interwencji na rynkach walutowych. Aby móc przeprowadzać takie interwencje, KBC należące do strefy euro przekazały część swych rezerw dewizowych we władanie EBC – łącznie 40 mld euro, z czego 85% w dewizach i 15% w złocie. W zamian otrzymały z EBC papiery wartościowe nominowane w euro, uprawniające je do otrzymywania oprocentowania z tych aktywów. Jednak tylko część tych rezerw walutowych trafiła do EBC we Frankfurcie nad Menem. Reszta tej kwoty pozostała w KBC strefy euro. Banki te uczestniczą zatem w zarządzaniu rezerwami walutowymi EBC, pełniąc funkcję agentów EBC, którzy podejmują działania zgodnie z instrukcjami i zaleceniami EBC. Główne decyzje z zakresu zarządzania rezerwami walutowymi będącymi we władaniu EBC podejmuje Rada Prezesów. Rada ta ustaliła także optymalną strukturę rezerw walutowych, składających się głównie z dolarów, jenów i złota. Nieprzekazana we władanie EBC część rezerw walutowych KBC należących do strefy euro pozostaje w dyspozycji tych banków i zarządzają nią na swój rachunek. Aby jednak zachować spójność operacji walutowych przeprowadzanych przez KBC z polityką EBC, banki te muszą informować EBC o zamierzonych opera-

cjach walutowych, a w przypadkach operacji o dużej wartości muszą uzyskać na nie zgodę”¹⁹.

Rada stanowi jednomyślnie po konsultacji z Parlamentem Europejskim i zgodnie z przewidzianą procedurą. Rada, na zalecenie EBC albo na zalecenie Komisji i po konsultacji z Europejskim Bankiem Centralnym, w celu doprowadzenia do konsensusu zgodnego z celem stabilności cen, ma prawo przyjąć, zrezygnować lub zmienić z centralnych kursów euro w systemie kursów walutowych²⁰.

Na zalecenie Europejskiego Banku Centralnego albo na zalecenie Komisji i po konsultacji z Europejskim Bankiem Centralnym, w kontekście doprowadzenia do konsensusu zgodnego z celem, którym w tym przypadku jest stabilność cen, Rada może zawrzeć umowy formalne dotyczące systemu kursów wymiany euro w stosunku do walut państw trzecich.

Wtedy Przewodniczący Rady informuje Parlament Europejski o przyjęciu, zmianie lub rezygnacji z centralnych kursów euro. Te ogólne kierunki nie naruszają podstawowego celu ESBC, a mianowicie utrzymania stabilności cen²¹.

W zasadzie odstępstwa od artykułu 218, w przypadku, kiedy te umowy w sprawach odnoszących się do reżimu pieniężnego lub kursowego powinny być przedmiotem rokowań pomiędzy Unią Europejską a jednym lub większą liczbą państw trzecich albo organizacji międzynarodowych, Rada, pracując na zalecenie Komisji i po konsultacji z Europejskim Bankiem Centralnym, decyduje o ustaleniach, które dotyczą rokowań i zawarcia tych umów. Reguły ustalone powinny móc zapewnić wyrażanie przez Unię jednolitego stanowiska. Komisja jest w pełni włączana do rokowań²².

Państwa Członkowskie mogą prowadzić rokowania w organach międzynarodowych oraz zawierać umowy międzynarodowe bez żadnego uszczerbku dla kompetencji i umów Unii w dziedzinie unii gospodarczej i walutowej.

¹⁹ M. Proczek, *Polityka monetarna w strefie euro*, „Bank i Kredyt” 2008, nr 6, s. 5–6.

²⁰ Na podst. art. 219, Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

²¹ Ibidem.

²² Ibidem.

4. Zakończenie

W niniejszej pracy przedstawione zostały prawne, instytucjonalne i organizacyjne aspekty funkcjonowania EBC. Jego istnienie jest wyrazem szerszych tendencji związanych przede wszystkim z globalizacją oraz integracją gospodarek europejskich i wiąże się z przesunięciem polityki pieniężnej na poziom wspólnotowy.

Ustanowienie EBC, międzynarodowej organizacji monetarnej, a także, a może przede wszystkim integracja krajowych banków centralnych z europejskim systemem bank owości centralnej – ESBC – i z będącym jego częścią Eurosystemem są wyrazem umiędzynarodowienia europejskiej bankowości centralnej. Jak dotąd, żaden obszar polityki Wspólnoty Europejskiej nie osiągnął takiego poziomu integracji jakim jest wspólna polityka pieniężna i polityka kursowa, a tożsamość wspólnotowa najwyraźniej przejawia się właśnie w przypadku euro i EBC. Wspomniany system to również model nowoczesnej bankowości centralnej: celem nadrzędnym jego polityki pieniężnej jest stabilność cen, jest niezależny w realizacji swoich jasno określonych zadań i ponosi pełną odpowiedzialność za ich realizację wobec obywateli i wybranych przez nich przedstawicieli. Niekoniecznie jednak cechy te wynikają ze zmian zachodzących wyłącznie w Europie; są one zgodne z trendem światowym. Prawie nigdzie nie są one jednak widoczne tak wyraźnie i zdecydowanie, jak w prawie zasadniczym EBC – Statucie ESBC i EBC. Włączenie ich do Traktatu WE, dzięki czemu uzyskują status *quasi*-konstytucjonalny, podkreśla ich znaczenie w nowym reżimie pieniężnym Europy.

Bibliografia:

Akty prawne:

Diennik Urzędowy Unii Europejskiej z dnia 26.10.2012 roku, Protokół (Nr 4) w sprawie statutu Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego.

Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej z 30.03.2010 roku, (Dz. U. UE C83) .

Regulamin Europejskiego Banku Centralnego o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

Literatura:

Czubocha K., Paszkowska M., *Rola Europejskiego Banku Centralnego w integracji walutowej krajów członkowskich Unii Europejskiej*, „Finansowy Kwartalnik Finansowy” 2009, nr 4.

Niedzielski B., *Instrumenty polityki pieniężnej stosowane przez EBC w ramach strefy euro*, „Forum Europejskie” 2007, nr 13.

Jaworski. W. Zawadzka, Z., *Bankowość, podręcznik akademicki*, Wyd. Poltext, Warszawa 2007.

Klimontowicz M. (red.), *Bankowość dla praktyków. Europejski Certyfikat Bankowca EFBC*, Gdańsk-Katowice-Warszawa 2010.

Proczek M., *Polityka monetarna w strefie euro*, „Bank i Kredyt” 2008, nr 6.

Śliwa J. *Finanse. Podręcznik dla studentów studiów licencjackich*, Wyd. Wszechnica Polska Szkoła Wyższa TWP, Warszawa 2011.

Wierzbza R., *Europejski Bank Centralny* [w:] R. Kokoszyczyński, B. Pietrzak (red.), *Bankowość centralna od A do Z*, Wyd. Narodowy Bank Polski, Warszawa 2016.